

የመጽሐፍ ግምገማ

የመጽሐፍ ርእስ: ያላረፉ ነፍሶች

ደራሲ: ቆንጂት ብርሃን

አሳታሚ: ሲግኔቸር ቡክ አሳታሚ

የታተመበት አ.ም. ታህሳስ 2010

ገጾች: 399

1. እንደ መግቢያ

ደራሲዋ ቆንጂት ብርሃን በ 2003 አ.ም. የመጀመሪያ መጽሐፏን "ምርኮኛን" አቅርባልናለች። አሁን ደግሞ ይህን በእውነት ላይ የተመሰረተ ታሪካዊ ልብ ወለድ አንባቢ ዘንድ አድርገዋለች። ቆንጂትን እንደ ነዳጅ ሆኖ ሃይልና ብርታት የሚሰጣትና የሚወዘዘዛት አንድና አንድ ነገር ብቻ እንደሆነ መጽሐፍቷን ያነበቡ በቀላሉ የሚገነዘቡ ይመስለኛል። የአእምሮ እረፍት የሚነሳት። ትዝታዊ የሚወዘዘዛት። እረፍት ያላገኘ ነፍስ ተሸክማ ተንቀሳቃሽ ፍጡር መሆኗ። ገጾቻቸው ያልተገለጡ የምትላቸውና በመጻሕፍት የምትመስላቸው ህልመኞች ጉዳይ። በኢህአፓ ውስጥ ታግለው፤ ላገራቸው ጥሩ ህልም አልመደው፤ ወደር የማይገኝለት መስዋዕት ከፍለው፤ ገሚሶቹ ተገድለው፤ ሌሎቹ ታስረውና ተሰድደው፤ በሃዘን ብርታት ከሞት የተረፉ ወላጆቻቸው የአእምሮ በሽተኛ ሆነው ወይም የመቃብር ቤት ኗሪ ሆነው፤ አላማው ግን ሳይሳካ የመቅረቱ ጉዳይ ነው።

ቆንጂት እንደምትለው (ገጽ 356) ካድሬ የሚለው ስያሜ የማይሸፍነው ወንጀል፤ ባንጻሩ ጸረ አብዮተኛ የሚለው መጠሪያ የማይከትበት ገደል የለውም።

እነዚህ ባለራእዮች ከ ኢህአፓ በፊት መነሻቸው የትምህርትን ዋጋ በመገንዘብ፤ በታሪካዊ በመማርና ከወላጆቻቸውና ከመምህራቻቸው እንዲማሩ የሚነገራቸውን ምክር ተቀባይ መሆናቸው ነው። የዚህ መጽሐፍ ዋና ገጸ ባህሪ ንጹህ ተሻገር የተባለች አብዮታዊት ወጣት ናት። 7ኛ ክፍል በሚጀምርበት ሁለተኛ ትምህርት ቤት እንደገባች፤ የትምህርት ቤቱ ዲሬክተር ቲቸር ዘነበ ጉብዝናዋን በወጤቶቿ አስተውለው እንድትበረታታ ይመክሯት ነበር። ትምህርት በተጀመረበት የመጀመሪያ ቀን የተማሪዎች የጥዋት ሰልፍ ላይ እንዲህ አለ። "በዚህ አመት የስድስተኛ ክፍል ብሄራዊ ፈተና ከተፈተኑ ተማሪዎች ከፍተኛ ነጥብ ያመጡ አብዛኞቹ ወንዶች ሲሆኑ፤ የመጀመሪያውን ደረጃ የያዘችው ግን ሴት ተማሪ ናት። እስኪ አንድ ጊዜ አጨብጭቡላት" ብለው ንጹህን አስተዋወቋት። ደራሲዋ ይህን ያለችን ገጽ 7 ላይ ነው። ንግድ ት/ቤት ከ 10 ኛ ክፍል ልግባ እያለች በምታቅማማበት ወቅት ስምተው ገጽ 10 ላይ እኒሁ መምህር ዘነበ የሚከተለውን ይመክሯታል።

"አንቺ ከዚህ በላይ እንድትሆኑ ስለምፈልግ ነው፤ ዩኒቨርሲቲ እንድትገቡ፤ በጥሩ ወጤት ተመርቀሽ የዩኒቨርሲቲ መምህር፤ ከዚያ ደግሞ ፕሮፌሰር ሆነሽ ለሀገርሽ ጠቃሚ ስራ ስትሰራ ማየት ስለምመኝ ነው እንጂ ንግድ ስራ ት/ቤትማ አሉ ከሚባሉት ት/ቤቶች አንዱ ነው" አሏት። ከዚህ በኋላ አብዮቱን ተከትሎ በንጹህ ህይወት ላይ የደረሰውን መመስረታል አንባቢ ከወዲሁ ሊገምተው ይችላል። መምህር ዘነበም ብዙ ሳይቆዩ ሞቱ፤ ንጹህም በኢህአፓ አባልነት እጅግ ብዙ መከራ ተቀበለች። መምህር ዘነበ ኢህአፓ ከመፈጠሩ በፊት የነበሩና የሞቱ ሰው

ቢሆኑም በደራሲዋ በቆንጂት ብእር እስከ መጨረሻው የመጽሐፍ 78 አካባቢ እስከ 78 375 ድረስ እያለፈች እያለፈች ምኞታቸውን በማስታወስ፤ ያ በንጹህ የተመሰለው ጎበዝና አዋቂ ትውልድ፤ "በዩኒቨርሲቲ መምህርነት አገርሽን ታገለግያለሽ" የተባለች የዚያ ትውልድ አባል እንኳን ለዚያ ማእረግ ልትበቃና ሊበቁ፤ ቆንጂት እንደምትለው "እንደ ተወርዋሪ ኮከብ ባንዴ ታይተው ጠፉ"። ይህ እውቀት የመሻትና ታታሪነት ችሎታቸው ግን እስር ቤት ድረስ ተከትሏቸው፤ በእድሜና በትምህርት ገፋ ያሉ እስረኞች ወጣቶችን በማስተማርና በመማማር፤ በሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ ፈተና ካገሪቱ ት/ቤቶች ሁሉ ባማካይ የላቀ ውጤት የኢህ አፓ የፖለቲካ እስረኞች ሊያስመዘግቡ በቅተዋል።

ቆንጂት በመጽሐፍ የተጠቀሰችበት ሃሳብ የማስተላለፍ ዘይቤ ሁለት አይነት ነው። አንደኛውና ብዙ ጊዜ የማታዘወትረው በራሷ ድምጽ በቀጥተኛ የምትላቸው ነገሮች አሉ። ለምሳሌ 78 188 ላይ አንድ ንጹህ የምትሰራበት መስሪያ ቤት ግምጃ ቤት ውስጥ ኢህአፓ በምስጢር ስላስገባው እቃ "ግምጃ ቤት ውስጥ የገባው እቃ ምንም ይሁን ምን በህቡእ ለሚንቀሳቀሰው ድርጅቷ (ለንጹህ መሆኑ ነው) አላማ ማስፈጸሚያ ነው። ድርጅቷ ደግሞ ለኢትዮጵያ ጭቁን ህዝብ የቆመ ነው" ትለናለች። ሁለተኛው፤ 78 ባህሪያቷ የሚናገሯቸው ናቸው። ለዚህ ብዙ ምሳሌ ቢኖርም 78 194 ላይ እዚያው መስሪያ ቤት የሰራተኛ ማህበር የነበረ ያስችለዋል የሚባል ላብ አደር ከእስር ከተፈታች በኋላ ንጹህ በትግሉ ለመቀጠል ፍላጎቷ አንደሆነ ሲጠይቃት "የአሁኑን ያህል ለትግል ዝግጁ ሆኜ አላወቅም።መቀጠል እፈልጋለሁ" አለችው ፍርጥም ብላ። እሱም "ለኢትዮጵያ ጭቁን ህዝብ ወድ ህይወታቸውን ለመስጠት የተዘጋጁ ጓዶችን እንደማግኘት ምን የሚያረካ ነገር አለ?" "የበለጠ አኮራሽኝ" አላት።

2. የመጽሐፍ ርእስ -ያላረፉ ነፍሶች ትርጉም

ቆንጂት "ያላረፉ ነፍሶች" የሚለውን የመጽሐፍን ርእስ ትርጉም በየቦታው በምትጠቀምባቸው አረፍተነገሮች ትርጉሙን እንድናወቅ አስችላናለች። ስትጀምር 78 198 ላይ እንዲህ ትላለች። "ንጹህ ባለፈችበት መንገድ ወረቀት ቢጤ ተለጥፎባቸው የወደቁትን ወጣቶች ባየች ቁጥር ያላረፉት ነፍሶቻቸው ሲጣሩ የሚሰማት ይመስላታል።" ቀጥላም 78 201 ላይ ስለ ንጹህ ስታወራን "የሞቱትን፣የታሰሩትን፣ ከ ኢ.አ. የተሰደዱትን፣ የት እንደደረሱ ያልታወቁትን ሁሉንም እያሰበች አለቀሰች። ሁሉም ያላረፉ ነፍሶች ናቸው። ንጹህ ከጉለሌ እስር ቤት ተፈትታ ወደ ቤቷ ለመሄድ ስትዘጋጅ፤ የዚያ አካባቢ ከፍተኛ ደግሞ ለሌላ እስር እንደሚፈልጋት ስለተነገራት፤ ከ እስር መፈታቷ ከሚያስደስታት ይበልጥ አስከፋት። "ነፍሶቻችን እጩ ብለው የሚያርፉት መቼ ነው" ? (78 216) 78 245 ላይ ደግሞ ንጹህ ወደ ወላጆቿ ወደ ፍቼ ተመልሳ "መቆየት አልቻለችም።የምታብድ መሰላት። የማታርፍ ነፍሷ እኔያን ያላረፉ ነፍሶቻችን እንደባጅች ብዙ ሳትቆይ ወደ ኢ.አ. ተመለስች" ትለናለች።

ልጃቸው ብሩክ በቀይ ሽብር የተመታባቸው እናት ደግሞ "ብሩክ የወደቀበትን ቦታ እየደባበሱ ሲሰሙ ለኔ የናትና ልጄ ያላረፉ ነፍሶች ይታዩኛል" ትላለች ቤተሰቧም የተባለች አብዮተኛ።(78 239)

በመጨረሻም ወደመጽሐፍ ፍጻሜ 78 398 ላይ ንጹህ "ለ ኢትዮጵያና ለህዝቧ የረገፉትን አበቦች ስታስብ በአንጻሩ ደግሞ በጣም ይገርማታል።ያላረፉት ነፍሶቻቸው ዛሬም ስለ ኢትዮጵያ ከማሰብ ወደ ኋላ አላሉም"።

በጓድነቱ ገሬ የሚባለው የሸፋን አትክልት ችርቻሪ፤ በኋላ ላይ የህክምና ዶ/ር በቃሉ የሆነው የተስፋ መደምደሚያ ሊሆን ይችላል- "አንድ ቀን ነፍሶቻችን ማረፋቸው አይቀርም" ይላል።

3. ቆንጂት ስለሴቶች ጭቆና ጣል ጣል የምታደርጋቸው

በደረቁ የሴቶች ጭቆናን ትርክት ከማቅረብ፤ ቆንጂት ምሳሌዎችንና ብሂሎችን አልፏ አልፏ ጣል በማድረግ የጉዳዩን ሃቅነትና መታረም እንዳለበት በለሆሳስ ታሳያለች። ስለ ትምህርት በመጽሀፏ ጀማሪ ገጾች ላይ ስታነሳ " የትምህርት የክፍል ደረጃው ከፍ ባለመጠን የሴቶች ቁጥር እየቀነሰ እንደሚሄድ"(ገጽ 8)። ቀጥላም ስለ መምህር ዘነበ "መምህር ዘነበ ለሴቶች የሚሰጡትን ክብር ብዙ ሰው አይቀበለውም(ገጽ 9)።

ገጽ 22 ላይ ደግሞ "ሴት ልጅ በወር አበባዋ ቅዱስ ነገሮችን አትነካም ስለሚባለው ግን ንጹህ የሚባለውን ከማክበርና ከመተርጎም በስተቀር ምን አማራጭ አላት?" ትለናለች።

ቀጥላም ገጽ 27 ላይ ንጹህ "ሴት ልጅ ችቦ የማታበራው ለምንድን ነው?" ብላ ትሞግታለች።

የንጹህ አፍቃሪ የነበረ ጓጂ አሻግሬ፤ ሆኖም ፍቅራቸውን አውጥተው ያልተነጋገሩ (ምርኮኛ ዉስጥ እንደ በላይሁንና ፍሬ ህይወት ማለት ነው) በኋላ ሳይገደል ያልቀረ ጓድ እናት ስለሳቸው ቆንጂት እንዲህ ትላለች።"የአሻግሬ እናት የሴት እመቤት የሚለውን ታላቅ ስም ተሸክመው የቤተሰቡ አገልጋይ ናቸው"።

ቀጥላም ስለ ምጥና ወሊድ ሴት ደራሲ ብቻ አሳምራ ልትገልጸው በምትችል መልኩ፤ ስቃዩንና ተግዳሮቱን ከገጽ 303-308 ታቀርብልናለች። ገጽ 304 ላይ "በ 3 ኛው አለም ዘጠኝ ወራት ሙሉ ከሞት ጋር የመቆየት ያህል ነው እርግዝና" ትለናለች። እውነትም።

በመጨረሻም አስመሳይ ተራማጆችን "ስለ ሴቶች እኩልነት እየደሰከሩ ሴት ልጅን ከጊዜያዊ ፍላጎት ማርኪያ ውጭ የማይመለከቱ ባለስልጣኖች" መኖራቸውን ታማርራለች (ገጽ 383)።

4.ሁልጊዜም የሚያደባው ጠላት ረሃብ

ከገጽ 352-356 ዛሬም ከዚህ ሁሉ የህይወት ጥፋት በኋላ አብሮን ስላለው ረሃብ፤ በተለይም ስለ 1977 ረሃብ በገጸባህሪያቱ አማካይነት ትነግረናለች። "መንግስት ሸፍኖት እንጂ ህዝቡ በረሃብ መሞት ከጀመረኩ በጣም ቆይቷል፤ አሁን ግን በመደበኛ ሊዘለቅ እንደማይችል የገባቸው ይመስላል፤ የእርዳታ ዱቄትና ዘይት ማደል ከጀመሩ ሰነበቱ" ብሎ ዱብቲ የሚሰራው ጓጂ የነበረው አሁን ባለቤቷ ታመነ ይነግራታል። "ምን ያህል እውነት እንደሆነ አላወቅም እንጂ ሰፈራውን ለማመቻቸት ዘመቻ እንደሚኖርም ሰምቻለሁ" ብሎ ይጨምርላታል።

ወደ አዲስ አበባ ስትመለስ ዘመቻው እውን ሆነ። 1977 አ.ም. አስቀያሚ አመት! ትላለች ቆንጂት። ረሃብ ኢትዮጵያን ከማስጋት አልፎ ህዝቧን የጨረሰባት አመት! በንጹህ አእምሮ የሚማሩት ትምህርት ዋጋ የሌለው ይሆን እንዴት? የአየር ንብረትን፣ዝናብንና ምርትን መተንበይ፤ የረሃብ አደጋን መከላከልና ዝግጁ መሆን እንደሚቻል ነው ትምህርቱ የሚያመለክተው። ታዲያ ይች አገር መቼ ነው ያንን ለመሞከር አንኳ የምትበቃው? መሪዎቿ የዳበ ቅርጫትነቷን፤በልማት ጎዳና መገስገሷን፤በምግብ ራስን ለመቻል ጥቂት ብቻ እንደሚቀር...ባወሩበት ማግስት ረሃብና ድርቅ ህዝቡን ሲያንገላታው የሚታየው ለምንድን ነው?

አለምን ያስደመመው 10 ኛው የኢትዮጵያ አብዮት በአል እስኪከበር ድረስ፤ ድርቁ ለአንድ አመት ያህል ተደብቆ ለፓርቲያቸው ምስረታ ድግስ ገንዘብና ዊስኪ ሲራጩ መገኘታቸው በዚህ ክፍል ይጠቀሳል።

ይህንን የ 1977 ረሃብ ከመግለጹ በፊት፤ ቆንጆት የ 1966 ኢ.ም. ረሃብም ለሃይለስላሴ መንግስት መወደቅ ከምክንያቶቹ አንዱ እንደሆነ የረሃብን አስከፊ ገጽታ በማሳየት ትነግረናለች (ገጽ 37-38)።

"ቁርጠኛው ቀን መጥቶ ረሃብ እያንዳንዱን ደጃፍ ሲያንኳኳ፤ ጎተራዎች ተራቁተው የሚላስ የሚቀመስ ሲጠፋ፤አንጀት በምግብ ፍላጎት ሲላወስ፤ ለጉሮሮ ማራሻ እንኳ የሚሆን ወሃ ሲታጣ፤ ያን ጊዜ አስቃቂው የረሃብ ትርኢት በአካልም በመንፈስም ይታያል" ትለናለች።

ዛሬም በህወሃት ዘመን ጠላታችን ረሃብ ብዙ ህይወት ጨርሷል። ይህኛው 3 ኛ ክፉ መንግስት ግን የወጭ ጋዜጠኞች ወሎ ሄደው በረሃብ የሞቱ ህጻናትን ቀብር የሚያሳዩውን ያቀናበሩትን ዘገባና ፊልም፤ እንደገና ታሪክ ለመለወጥ ህወሃት/ኢህ አደግ የግፍ ግፍ በ እንቅርት ላይ ጆሮ ደግፍ እንደሚባለው፤ የሚች ህጻንን እናትና የሰፈር ሽማግሌን " ለወጭ ጋዜጠኞች የሰጠነው ቃለመጠይቅ በስህተት ነው፤ ልጃችን በበሽታ እንጂ በረሃብ አልሞተም" እንዲሉ የሚያስገድድና ያንን ፕሮፓጋንዳ የሚሰራ ሌላ ፊልም የሰራ አገዛዝ ነው።

5. ህይወትና ቆንጆት በአንጃ ጥያቄ ላይ

ህይወት ተፈራ "Tower in the Sky" የሚል የኢህአፓን ታሪክ በከፊል የሚገልጽ መጽሐፍ በ 2012 ጽፋለች። ሁለቱ ሴቶች በኢህአፓ ወስጥ "አንጃ" የሚባለውን ክስተት በተመለከተ፤ ካዩት፤ ከሰሙትና ከተነገራቸው የሚያቀርቡት በተለያዩ መንገድ ነው። ለአንባቢ ግንዛቤ እንዲረዳ አጠርና መጠን አድርገን ከዚህ በታች አቅርበነዋል።

ቆንጆት -

"መንግስትን መቃወም ሳይሆን ለመቃወም ማሰብና ማሳሰብም ጭምር በሞት ሊያስቀጣ እንደሚችል ከተደነገገ በኋላ ስንቶቹ እንዳለቁ ማሰብ ይዘገባል። በዚያ ላይ በመስመር ልዩነት የተነሳ ከድርጅቱ መዋቅር የሚወጡትም እየበረከቱ አደጋ የማድረሳቸውም መጠንም እየጨመረ ነው። እናም የሁሉም ህይወት በቀጭን ክር ላይ የተንጠለጠለ ሆኗል"

"ከወጭ የሚያጠቃ ጠላት ጫናው ሲበዛ ማፈግፈግ ይቻላል። ጠላት ከወስጥ ሲፈጠር ግን ወዴት ይኬዳል?" (ገጽ 178)

ሻህላ የተባለ ነገር በላወ የተባለ ጋን በወስጡ የያዘውን ጠላ በከፍተኛ ድምጽ ሲያፈሰውና ጋኑም ሲሰባበር ወላጆቿ ቤት ያዩቸውን ነገር፤ ንጹህ የድርጅታቸውንም ችግር ልክ እንደ ሻህላወ ወስጡን ሲበረቡረው እንደቆየ አሰበች ትለናለች።

የንጹህ አፍቃሪ አሻግሬ እንዲህ ይላል "መራራነቱ ከወስጥ ይመነጫል ብለን ያለማሰባችን ሳይሆን ይቀራል የነዳን? ንጹ፤ ጓዶች አሳልፈው ይሰጡናል ብለን አሰበን አናወቅም።" (ገጽ 199)

ለዚህ ሁሉ ስጋትና ጥፋት መንስኤ በፓርቲው ውስጥ ተፈጠረ የተባለው ልዩነት ነው። እነ ንጹህ ላሉበት ኮሚቴ ከበላይ አካል ተልኮ መጣ የተባለ ጓድ የሚከተሉትን አንኳር አንኳር ሃሳቦች ያካፍላቸዋል።

1. ከደርግ ጋር መስራት ይቻላል የሚሉ ሁለት የማእከላዊ ኮሚቴ አባላት ነበሩ።
2. በከተማ ውስጥ የሚደረገውን ራስን የመከላከል ወሳኔ እኒሁ ሁለቱ ተቃወሙ።
3. ደርግ ምንም እንኳን ድርጊቱ የፋሺስት ቢሆንም በኢትዮጵያ ፋሺስዝም ሊነግስ ስለማይችል ፋሺስት መባል የለበትም ይላሉ። (ገጽ 160)

ከዚህ ተነስተው እነ ንጹህ " ሁለቱ የከተማ ትግል ቀርቶ የተራዘመ የትጥቅ ትግል ነው የሚያስፈልገው ይላሉ። ከደርግ ጋር አብሮ መስራት፤ የተራዘመም ይሁን ያልተራዘመ ትግል ማድረግ አብረው መቆም የማይችሉ ተጻራሪ ጉዳዮች ናቸው" ብለው ተወያዩ (ገጽ 162)

ህይወት ደግሞ በ Tower in the Sky:

ከሁለቱ ተቃዋሚዎች አንደኛውና የህይወት ተፈራ ጓደኛ የነበረው ጌታቸው ማሩ እንዲህ አለኝ ትላለች ህይወት " They make it sound as if we've infringed upon the principle of democratic centralism. The issue is not disciplinary but political. The comrade and I are expelled because we are against the idea of urban guerrilla warfare, the assassination of Mengistu, the use of provisional people's government as a strategic question, and frankly, a host of other political issues. We also suggested that we should accept the Deg's recent call for a United Front. They accused us of reconciliation with a government whose hands are smeared with blood" (p.209),

ቀጥላም ህይወት የራሷን ምስክርነት ትሰጣለች

"The Yebelay Akalat came to our meeting a few days later. I recognized one of them, Girmachew Lemma, who had spoken at the university. He did most of the talking. The talk centered on the Party's new policy: the need for staging urban armed struggle. The justification was that the "objective conditions" of the country had changed and that the Party had to defend itself from the repression and executions perpetrated on it. They said that the two were expelled for disciplinary reasons.

My heart sank. I knew why they were expelled. They were expelled because they were against the launching of urban guerrilla warfare. Their words left a bitter taste in my mouth."(p.204-205).

ጌታቸው ለህይወት ስለተራዘመው ትጥቅ ትግል ሲያስረዳ

"What we should be doing instead is strengthening our army in Assimba, building armies at various strategic areas and intensifying the rural armed struggle, Rural armed struggle is protracted. You weaken your enemy through attrition. The peasantry, in a country such as ours, is not only the backbone of the army but also of the revolution". (p.183).

የታሪክ እዳ ሆኖ፤ አንጃ የተባሉትም ያደረሱት ጉዳት መጠነ ሰፊ ሆነ፤ ፓርቲውም ዉስጣዊ ችግሩን ጊዜ ወስዶ፤ አስታምሞ፤ ብዙሃኑ ያመኑበትን የትግል መስመር ለመንድፍና በዚያም ዙሪያ አባላቱን ለማታገል ባመዘኙ በደርግ ጫና ምክንያት ሳይታደል "ተወርዋሪ ኮከብ" ሆነ።

6. የፍቅር ቦታ በቆንጆት ስራዎች

ቆንጆት ለፍቅርና ለቸርነት ወሰን የሌለው ክብርና ቦታ ትሰጣለች። ጓዶች በዚያ አስጨናቂ ማነቆ ዉስጥ ሆነው እንኳን ሰብ አዊ ፍላጎታቸው አይደበዝዝም። የተቃራኒ ጾታ ፍቅር ብቻ ሳይሆን፤ ቆንጆት፤ ሰው ራሱንና ንብረቱን መስዋእት አድርጎ ሌሎችን በተለይም የሌላቸውን ሲታደግ ታሳየናለች። አማቿ እዝራ ለዚህ አንድ ምሳሌ ነው። እህቷን ዋጋየን ንግድ ስራ ት/ቤት አካባቢ ስትፈልግ፤ ከመንገድ ወዲያ አይታት ለመኪና ቁብ ሳትሰጥ ልታቋርጥ ስትሞክር ፤ ንጹህ በእዝራ መኪና ትጫለች። እህቷ ዋጋየና እዝራ ሆስፒታል ይወስዷታል። እየቆየ እዝራ ከዋጋየ ጋር ይጋባና "ጋሼ" የምትለው ሩህሩህ አማቿ ይሆናል። የኢህአፓ አባል እስኪመስል ድረስ በትግሏ ንጹህን በሚችለው ሁሉ ተባብሯል። ባእታ ሰፈር ያለው የወጣቱ ማህበር ተመትቶ፤ አባላቱ ሞተው፤ ታስረውና ተሰድደው ወላጆች ያለ ጧራ ሲቀሩ፤ ንጹህ የዘወትር ጠያቂያቸው ነበረች። ገንዘብ ድጎማ ለሚያስፈልጋቸው ሁሉ እዝራ ሁሌም ከጎኗ ነበር። አሜሪካ ከነቤተሰቡ ከሄደ በኋላ እንኳን የባእታን ሰፈር እናቶችና አባቶች በቸርነቱ እስከ መጨረሻው አልረሳቸውም።

ቆንጆት በመጀመሪያ መጽሃፏ በምርኮኛ ካካፈለችን የፍቅር ትርክት የበላይሁንና የፍሬ ህይወትን ማንሳቱ ምሳሌ ሊሆን ይችላል።

"በላይሁን ፍሬህይወትን ከበስተጀርባዋ እየተመለከታት ለአፍታው ያህል በሃሳቡ ወደ ዘመቻ ሄደ። ዘመቻ እያለ ሲያሰበው የነበረውንና አዲስ አበባ እንደተመለሰ ለፍሬ ህይወት ሊነግራት የወሰነውን ሃሳብ እርግፍ አድርጎ የመተዉ ነገር አንዳንዴ በጣም ይገርመዋል። ፍሬህይወትን ድሮም ይወዳት ነበር። በእርሱነቱም ዉስጥ ልዩ ስፍራ ያላት አብሮ አደጉ ናት። ነገር ግን በጣም ከመቀራረባቸው የተነሳ ለልቡ የሚሰማው ባእድነቷ ሳይሆን እህትነቷ ነበር። የዘመቻ ጓደኞቹ ግን መንፈሱን ለዉጠዉበታል። ስሜቱ ትክክል ያለመሆኑንና ፍሬህይወት እህቱ ልትሆን እንደማትችል እንዲያስብበት አድርገዉታል። ግን በፍጹም መድፈር አቃተዉ። ለፍሬህይወት የፍቅር ጥያቄ ማቅረብ ከበደዉ፤ ባሰበዉ ቁጥር ግን የበለጠ እያፈቀራት መሆኑ ይታወቀዋል።"(ምርኮኛ ገጽ 84)

እንደምናየዉ በላይሁን ይወዳታል፤ ግን ሊነግራት ድፍረት አጣ። ፍሬህይወት ግን በዚህ አስባዉ አታዉቅም። ወደ ደርግ ጽህፈት ቤት ሊገደል ሲወሰድ በስንቅ አቀባይ እናቱ በኩል የፍቅር ደብዳቤና አባቱ 8 ኛ ክፍልን በከፍተኛ ዉጤት በማለፉ የሸለሙትን የወርቅ ሃብል ይልክላታል።

በ"ያላረፉ ነፍሶች" ዉስጥም በአሻግሬና በንጹህ መካከል የምናየዉ ያልተጀመረና ያላለቀ ፍቅርን ነዉ።

ከንጹህ ጋር በአንድ ኮሚቴ ከምትሰራና በኋላ ከተሰዋች ጓዲት ከመቅደስ ጋር ያደረጉት ጭውውት ይህን ይመስላል።

ንጹህ እየጨነቃትና እየጠበባት መቅደስን "ቦይፍሬንድ አለሽ?" አለቻት።

መቅደስ "ይህን ለመጠየቅ ነዉ የተጨነቅሽዉ?" "አዎን አለኝ"።

ንጹህ "ማን ነዉ" አዉቀዋለሁ?"

መቅደስ "አዎ ታዉቁዋለሽ።

ንጹህ ተቻኩላ "ማን ነዉ"?

መቅደስ በተረጋጋ ድምጽ "ትግሉ ነዉ። ይህ ማለት ግን ቦይ ፍሬንድ መያዝ ስህተት ነዉ እያልኩ አይደለም"

"አንቺስ፤ ቦይ ፍሬንድ አለሽ?"

ንጹህ "አለኝም፤የለኝም"

መቅደስ(ሳቅ ብላ) "ምን የሚሉት ተቃርኖ ነዉ- ንጹ? መፈላሰፍ ጀመርሽ? ካለ ስም አለዉ? ከሌለ እርሱ ምንድን ነዉ?"

ንጹህ "አንድ የምወደዉ ሰዉ አለኝ፤ ነፍሴ ብን የምትልለት፤ እሱም እንደሚወደኝ አዉቃለሁ።ቢሆንም በዚህ ጉዳይ ተነጋግረን አናዉቅም።

መቅደስ (በደስታ) "ስም አለዉ?"

ንጹህ "አዎ ግን አልነግርሽም"

መቅደስ "ዲሲፕሊን መሆኑ ነዉ? ይህ ዲሲፕሊን ፍቅር ላይም አለ እንዴ? "የኛ ሰዉ ነዉ?"

ንጹህ "አዎን"

መቅደስ (ደስታዎን መቆጣጠር አልቻለችም፤ ንጹህን እቅፍ አደረገቻት። "ታድለሽ" አለቻት።

ሲለያዩ እየተቃቀፉ-

ንጹህ "እቴቴን (የመቅደስን እናት) ሰላም በይልኝ።ከነገ ወዲያ አያቸዋለሁ።

መቅደስ "አንቺም ያንን ስም አልባሽን ሰላም በይልኝ። "ለመሆኑ የኮድ ስም እንኳን የለዉም?" ብላ ሳቀች።

ንጹህም እየሳቀች "አጅሬዉ ልትይዉ ትችያለሽ።

ሁለቱም ተሳሳቁ።

እንደዚህ ዘና ብለዉ የተጫወቱት መቼ ነበር?

መቅደስ "ጓደኛየ እወድሻለሁ። ካንቺ በፊት ያድርገኝ።

ንጹህ "እረ እኔን ያስቀድመኝ!" (ገጽ 149-151)

መቅደስ ከንጹህ ቀድሞ ("ጓደኛየ ካንቺ በፊት እኔ ልቅደም እየተባባሉ በጓዳዊ ፍቅር ቃል ቢገባቡም) መስዋዕት ትሆናለች። ቀብሯ ላይ፤ ንጹህ ከላይ የሰፈረው የወይይታቸው ትዝታ እየመጣባት በሃዘን ብዙ እንባ አፈሰሰች። (ገጽ 169)

የንጹህ "በይፍሬንድ" አሻግሬ የተባለ ትከሻዋ ላይ ብቻ የሚያቅፋት፤ ለመሳሳም እንኳን ያልታደሉ ለትግል እንደወጣ የወደቀ የባሕር ሰፈር ጓድ ነው። እናቱ ሊሞቱ ሲያጣጥሩ፤ ንጹህ እንባዋን እያፈሰሰች እጇን በጃቸው ይዛ እያለ የልጃውን የ አሻግሬንና የሌሎች ልጆቻቸውን ጉዳይ አደራ ሲሏት "በምድር የሰጠሁሽን የልጆቼን ነገር በሰማይ እቀበልሻለሁ" ብለዋት ሞቱ። ከልጃቸው ሞት በኋላም የአሻግሬ አባት ሃዘኑ በርትቶባቸው ብዙ ሳይቆዩ ሞቱ። ንጹህም በእዝራ ኢጋሽግነት የአሻግሬን እህቶችና ወንድሞች በመንከባከብ አደራዋን በወጉ ተወጣች።

አሻግሬን በግድያ ከተነጠቀች በኋላ ንጹህ ታመነ የተባለ ጓድን እንዳገባች ተመልክተናል። ቢሆንም ወሳኔው ቀላል አልነበረም። አሻግሬን የካደችው እየመሰላት ብዙ ተጨንቃለች። በመጨረሻ የአሻግሬ ጓደኛን ዘካርያስን ቀጠሮ ይዛ ምን እንደሚሻል ስታማክረው፤ "አጋጣሚ ያተረፈልሽን ህይወት ልትኖሪው ይገባል" ብሎ ከታመነ ጋር ያሰበችውን ፍቅርና ጋብቻ ይመርቅላታል (ገጽ 230)።

7. በተከታታይ የመጽሐፍ ህትመቶች የማሻሻያ ሃሳቦችና አንዳንድ ግርምቶች

"ያላረፉ ነፍሶች" የተቀጣለት መጽሐፍ ሲሆን፤ የመጽሐፉን ዉበት የማይቀንሱ፤ ቢሆንም ምናልባት ሊታዩ የሚገባቸው ጥቃቅን ተብለው ሊጠቀሱ የሚችሉ ጉዳዮች አሉት።

ለምሳሌ ብዙ አንባቢያን መጽሐፉን አንብበው ከጨረሱ በኋላ "የዋናዋ ገጸባህሪ የንጹህ አባት ስም ማን ነው? ቢባሉ፤ ወይም በመጽሐፉ ያላቸው ስፍራ ምን ይመስላል?" ቢባሉ ለመመለስ ሊቸገሩ ይችላሉ። ይህም ደራሲዋ ከመግቢያው ላይ ስማቸውን አንዴ ካነሳች በኋላ እንደገና ስላልተመለሰችበትና ሲሞቱ እንኳን "የነጹህ አባት ሞቱ" ከማለት ሌላ በስማቸው ስላልተጠሩ ላይታወቁ ይቻሉ። ንጹህ ተሻገር ትባላለች። እንዲሁም በምርኮኛም እንዳደረገችው አንዳንድ ምናልባት ለትርክቱ አስፈላጊ ሊሆኑ የሚችሉ ገጸባህሪያትን ድንገት አስተዋወቃቸው በመጡበት ፍጥነት ድንገት ይሰወራሉ። ለምሳሌ በገጽ 223 ላይ የኢ.ሴ.ት.ድ. ሊቀመንበር ስላለቻቸው እትየ ዘብይደር እዚሁ ገጽ ላይ ነው ለመጀመሪያም ለመጨረሻም የምንሰማው።

በሌላ ገጽ ላይ (298) ከአስጨናቂ ሃሳቦቹ ለመሸሽ መጠጥን ፍቱን መድሃኒት አድርጎ ቢራ እንዲጋብዙት የጠየቃቸውን ጠጪ፤ አስተናጋጇ "ቦጌ" እያለች ስትጠራው፤ ታመነ ግን ስለሱ ለንጹህ ሲያወራት "እኛም እንደ ታፈሰ ከህሊናችን መደበቅ እንዳንጀምር" ስለሚል የሰዉየው ስም የቱ ነው ሊያስብል ይችል ይሆናል።ዶ/ር የሆነውን ገሬም በተመሳሳይ ስሙ ይምታታል። አንድ ቦታ ዶ/ር በቃሉ(363)፤ ሌላ ቦታ ዶ/ር ቃለ ኡብ(396) ተብሏል።

ይህንን ዶ/ር ጓድ በሚመለከት ቆንጂት ገና ገጽ 162 ላይ ገሬ እየተባለ ሳጠራ ተሸክሞ አትክልት ቸርቻሪ በነበረበት ወቅት ወደፊት ዶ/ር ሊሆን እንደሚችል ስትጠቁሙን፤ የኮሚቴ ወይይት ላይ በሰዉነታችን ወስጥ ሴሎች ስለሚራቡበት ሁኔታና የሞቱ ሴሎች መተካት አንዳለባቸው፤አንዳንድ ሴሎች ከተፈጥሮ ህግ ወጭ ሆነው

በገላ ላይ ሲያምጹ ሰውነት የካንሰር ተጠቂ ሊሆን እንደሚችል በምሳሌ ፓርቲዎ ወስጥ ስለተፈጠረው ልዩነት ያስረዳል። ገጽ 363 ላይ ቆይቶ ገሬ ዶ/ር ሆኖ ፤ንጹህ በመኪና አደጋ በደረሰባት ጉዳት አስታማሚዋና አዳኛ ይሆናል።

ሌላው አግራሞትን የሚያጭረው ገጽ 345 ላይ ንጹህ ምንም እንኳን ከባሏ ከታመነ ጋር ጥሩ የጋብቻ ፍቅር ቢኖራቸውም ሁለት አመት እንኳን ያልሞላውን ህጻን ልጃውን ሰለሞንን እሷ ለትምህርት አዲስ አበባ ስትቀር፤ታመነ ወደ ስራ ቦታው ከ አ.አ. ወጭ ይዞ ልጁን ለመሄድ ወስኖ ሲነሳ በቀላሉ በክርክር መሸነፏ ነው። እናት ናት። በተፈጥሮ ህግ ለእንዲህ አይነት ህጻን ወላጆች አብረው የሚኖሩበት ሁኔታ ከጠፋ እናት ይበልጥ እንክብካቤ ታደርጋለች። ንጹህ ፈርጠም ብላ ታመነ ባይቀበላት እንኳን "በወሳኔ ደንቆአለሁ፤ይቅርታ፤ባታምንበትም ልጄ ከኔ ጋር ነው የሚሆነው" ለምን እንዳላለች ግር ይላል።

ባንጻሩ ግን፤ ህጻን ልጅን ከማጥባት ወጭ፤ ሌሎች ለእናት የተተዉ እንክብካቤዎች ህብረተሰቡ በተለምዶ ለሴቶች የሰጣቸው እንጂ አባት ወይም ወንድ ሊያደርጋቸው የሚገቡ እንክብካቤዎች ናቸው የሚለውን ሳይንሳዊ ብሂል ቆንጂት ልታሳየን ይሆናል ንጹህ ብዙ ሳትከራከር ለታመነ ለባሏ ህጻን ልጃቸውን ይዞ እንዲሄድ የፈቀደችው። በተራ ቁጥር 3 ላይ እላይ እንዳነሳነው ቆንጂት የሴቶችን ጭቆና በምሳሌ አሳይ ስለሆነች፤ ምናልባትም ይህን ሃቅ ልታሳየን ፈልጋ ሳይሆን ይቀራል?

8. እንደ መዝጊያ

ቆንጂት "ትሻልን ትኼ ትብስን አገባሁ" እያለ እንዲተርት የተፈረደበት ህዝብ ስለምትለው አገራችን አሳምራ በተዋጣላት ስራ አጫወታናለች። አንዳንድ ደራስያን እንደሚያደርጉት፤ የሌሎች ገጣሚዎችን ግጥሞች ከማስተዋወቅ ይልቅ፤ ቆንጂት የመረጠችው አጫጭር ግጥሞችን እንደባታቸው በስኬት መጠቀሟ ነው። እነዚህ ግጥሞች የበአል ዘውትንና ዘፈኖችንና ያካተቱ ናቸው። ት/ቤት ሲዘጋ ከሚዘመረው ከ"ነው ወይ ልንለያይ" ጀምሮ በ"አበባየ ሆይ" አልፎ፤ የንጉሱን የልደት በአል መወድስ መዝሙር ሁሉ የሚጨምር ነው።

ቆንጂት ልዩ ችሎታዎቿ፤ የገጠር ኑሮን አገላለጹ፤ የእጽዋትና የተክሎች እውቀቷ፤ የባህል በአሎችን ክንዋኔወች አተራረኳ አስደናቂ ነው። የከተማ የተደላደለ ኑሮ ኗሪዎችን የቤት ክፍሎች፤ ከምግብ በኋላ የቡና ስነስርዓቶችና ቤተሰባዊ ፍቅርን መግለጽ ትችልበታለች። በተለይ ወላጆች፤ አናቶችና አባቶች በመሃከላቸውም ይሁን ከልጆቻቸው ጋር ወይም ከጎረቤት የሚያደርጉትን ጭወወት በጣፈጠ አማርኛ የማቅረብ ልዩ ችሎታ አላት። በቀይ ሽብር የልብ ስብራት የደረሰባቸውን ወላጆች ባተሌነትም በሚያሳዝንና የኛን የኗሪዎችን ህሊና በሚያደማ መልክ ትዝታቸው አብሮን እንዲኖር ታማጽናለች።

እኔያ የወደቁ ጓዶች በእስር ላይና በስቃይ ላይ እያሉ ሰአት አልሄድና አልንቀሳቀስ እያለ ሲሟዘዝ የኖሩበትን ጭንቀት እንዲሰማን ታደርጋለች። በትግል ላይ እያሉ የገጠማቸውን ሞራላዊ ሽግግር (moral dilemma) ዋናዋ ገጸባህሪ ፤ ልትወልድ ደቂቃዎች ከቀሯት እህቷ ዋጋዩ ጋር ሆስፒታል ሆና፤ መቅረት የማትችልበት የድርጅት ቀጠሮዋ ደግሞ መቃረቡ፤ እህቷን ትታ በመሄድ ስብሰባዋ ጋ በመሄድ የመቅጽበት ወሳኔ መወሰን የፈጠረባትን ብዥታ ታሳየናለች።

ተራፊዎችን ደግሞ "የአብዮት ማእበል አስፈንጥሮ የተፋቸው" ትላቸዋለች።

በሺዎች የሚቆጠሩ እነዚህ ተራፊዎች፤ በተለያዩ ምክንያት ከፓርቲው ከአህአፓ ባመዛኝ አኩሪ ታሪክ በሚያሳዝን ሁኔታ ሊሸሹ ሲሞክሩ፤ ቆንጆትን እንዲህ እንደ ማግኔት እየሳበ ወደዚህ ታሪክ የሚያመጣት ሃይልና ምህታት ከቶ ምን ይሆን? ያልበረደ የጓዶቿ ፍቅር? ለእውነት ያላት ከሚገመት በላይ ታማኝነት?

አዲሱ ትውልድስ ቆንጆት በዚህ መጽሃፍ ስለምትተርከው የማርክሲዝም ሌኒኒዝም ርእዮት፤ ትግስቱና የእውቀት ፍቅር ኖሯቸው ያነብቧት ይሆን? ቆንጆት ትውልድ ተሻጋሪ ትሆን? ከዘፋኞች እንደነጥላሁን ገሰሰ፤ ከተወኔት ባለሙያዎች እንደ ጸጋየ ገብረመድህን፤ ከሰአሊዎች እንደ ገብረክርስቶስ ደስታና አፈወርቅ ተክሌ፤ ወዘተ የ ኢህ አፓን ታሪክ በታሪካዊ ልብወለድነት ለመጀመሪያ ጊዜ በሁለት ተከታታይ መጽሃፍት የከተበችው ቆንጆት ብርሃን ትውልድ ተሻጋሪ ትሆን ይሆን?

ሰለሞን ገብረስላሴ

የካቲት 2010